

Fleksuddannelse til et fleksibelt arbejdsmarked

Onsdag den 14. november 2012, 22:30

Henrik Bach Mortensen: Undervisningen af børn og unge i Danmark er i dyb krise. Alt for mange forlader folkeskolen uden elementære kvalifikationer. Og alt for mange unge magter ikke at gennemføre en erhvervsrettet eller gymnasial ungdomsuddannelse.

PISA-undersøgelserne har afdækket, at næsten hvert femte barn forlader folkeskolen uden de nødvendige kvalifikationer for videreuddannelse. I erhvervsuddannelserne opgiver omkring 50 procent at gennemføre den uddannelse, de er begyndt på. I gymnasiet falder op mod 20 procent fra, og mange får en studentereksamen, der kun kvalificerer til ufaglært arbejde og ikke til videre uddannelse.

Det er helt afgørende, at der langt om længe tages fat på helt nødvendige reformer, som kan sikre, at flere unge fremover får mulighed for at gennemføre uddannelser, der hurtigt og målrettet fører til selvforsørgelse og beskæftigelse – og ikke til et liv på offentlig forsørgelse uden for fællesskabet på arbejdsmarkedet.

Der er et påtrængende behov for en samlet reform af hele ungdomsuddannelsesområdet, hvor færre unge påbegynder en gymnasial uddannelse, der i højere grad end nu skal rette sig mod videregående uddannelser. Erhvervsuddannelserne skal omvendt udvikles i retning af højere fagligt niveau, så der optages flere velkvalificerede unge. Til gengæld skal unge med svage forudsætninger have væsentligt forbedrede tilbud for at indhente efterslæbet fra folkeskolen enten for senere at kunne gå i gang med en erhvervs- eller gymnasial uddannelse eller for at kunne møde arbejdsmarkedet med relevante arbejdsmarkedsrettede kvalifikationer.

Regeringen har lovet et udspil om en fleksuddannelse, der skal være rettet mod disse unge. Målgruppen for denne uddannelse bør være de unge, som efter 9. klasse mangler faglige eller personlige kompetencer, eller som mangler motivation til at gennemføre gymnasium eller erhvervsuddannelse. Mange i denne målgruppe har i folkeskolen modtaget en indsats, der mangler koordination, er uambitiøs, for svagt kvalificeret og præget af ansvarsfralæggelse fra uddannelsessystemet, fra kommunerne og – hvis der ikke snart lægges op til konkret handling – også fra den siddende regering.

Det er en stor og sammensat gruppe af unge, som skal samles op af et nyt tredje ben af uddannelse. Det drejer sig om de mange, som slet ikke har nået de helt grundlæggende færdigheder efter ni år i skolen. Mange af dem er gennem en årrække blevet ledt ind i et udsigtsløst forløb i gymnasium eller erhvervsskole, hvor konsekvensen har været personlige nederlag og spildte skatte kroner. Den nye fleksuddannelse skal kunne favne de op til 20 procent af en årgang, som ellers svigtes i uddannelsessystemet. Indsatsen er vigtig både for de unge og for samfundet. Adgangsbilletten til en

plads på arbejdsmarkedet er kvalifikationer, og en plads på arbejdsmarkedet giver mulighed for selvværd, selvforsørgelse og positiv personlig udvikling. Modsat fører manglende kvalifikationer og motivation ofte til arbejdsløshed og social eksklusion.

Fleksuddannelsen skal rettes mod en meget kompleks problemstilling. Derfor er løsningen heller ikke et simpelt standardiseret uddannelsesstilbud. Flexuddannelsen bør dække over en meget varieret buket af initiativer, som kan modsvare de meget forskellige behov, som findes i gruppen af svagere elever.

Mange elever er simpelthen bare ramt af et svigt fra folkeskolen, der helt banalt ikke har formået at levere den nødvendige undervisning. Andre har så svag social baggrund, at samfundet må kompensere for manglende forældreopbakning. Mange har særlige behov, f.eks. ordblindhed, der ikke er blevet håndteret i tide, og andre elever har blot svage forudsætninger, som ikke er blevet understøttet tilstrækkeligt i folkeskolen. Flere og nye ressourcer til flexuddannelsen kan måske synes vanskelige at tilvejebringe. Men her er kun ét svar. Der bruges så enorme ressourcer i folkeskolen, at de nødvendige midler skal findes gennem effektivisering, større produktivitet og større engagement i undervisningssektoren.

Formanden for regeringens produktivitetskommission, Peter Birch Sørensen, har påpeget, at børn går 33-40 procent mindre i skole end for 50 år siden. Samtidig bruger eleverne kun 15 minutter om dagen på lektier, selv om de i stor stil tilbringer fritiden i kommunalt finansierede pasnings- og fritidstilbud. Tilsvarende har regeringen i sin 2020-plan fastslået, at lærerne kun underviser tre timer om dagen (altså uden for ferieperioderne).

Kommunerne har ansvaret for uddannelsesindsatsen frem til 18 års alderen. Følelsen af ansvar i kommunerne burde massivt hjælpes på vej af mærkbare økonomiske incitament. Det bør koste dyrt for kommunekassen, hver gang den kommunale uddannelsesindsats halter. En mere velfungerende folkeskole vil reducere, men ikke fjerne målgruppen for flexuddannelse. Som noget helt afgørende skal kommunernes overblik over den enkelte unges situation styrkes væsentligt. Vejledningen i UU-centrene skal effektiviseres, så vejlederne ikke risikerer at bruge deres tid på at servicere de velfungerende elever med spændende fremtidsplaner frem for eleverne med mere besværlige fremtidsudsigter, og som sjældent selv efterspørger hjælp til at sammensætte og efterspørge et relevant uddannelsesforløb.

Det burde som hovedregel være en undtagelse, at den kommunale skole »slipper« børn og unge, før de har nået undervisningsmålene for 9. klasse. Derfor bør folkeskolens 10. klasse og de offentlige midler til efterskoler reserveres til en indsats for de unge, der ikke har opnået den nødvendige ballast af faglige og personlige kompetencer efter 9. klasse. Samtidig skal der gives massive uddannelsesstilbud i bl.a. ungdomsskoler i fritid og ferier for at samle op på en ufærdig indsats i den ordinære skoletid.

Uddannelses tilbuddene efter folkeskolen i erhvervsgrunduddannelsen og på produktionsskolerne skal styrkes. Dels fordi de kan være et »opsamlingsheat« på vej mod en gymnasial eller erhvervsuddannelse, og dels fordi de kan være et afsæt direkte til arbejdsmarkedet.

Erhvervsgrunduddannelsen (EGU) er en kort erhvervsrettet uddannelse, der kombinerer skoleophold med virksomheds- eller værkstedspraktik. Produktionsskolerne tilbyder undervisningsforløb, der skal styrke de unges kvalifikationer i forhold til arbejdsmarkedet. For både

EGU og produktionsskolerne bør der i højere grad gøres en indsats, som på én gang kombinerer en individuelt orienteret tilgang med effektmåling og meningsfulde kompetencebeviser. Endelig bør »leddet« omkring fleksuddannelsen lukkes med ambitiøse tilbud til de allersvageste unge i form af de særlige tilbud om TAMU (Træningskolens Arbejdsmarkedsuddannelser) og STU (Særligt Tilrettelagt Uddannelse).

Generelt er opgaven for regeringen ikke at opfinde en helt ny »fleksuddannelse«. Der kan sagtens tages udgangspunkt i de tilbud, som allerede findes for børn og unge. Dermed bliver regeringens opgave næppe nemmere. For det mest presserende behov handler om at opnå langt større produktivitet, langt stærkere ambitioner og en meget bedre koordination i uddannelsessektoren. Større dedikation, større arbejdsindsats, ansvarlighed og økonomisk konsekvens er påkrævet. Det gælder både i forhold til kommuner, lærere, vejledere og skoleledere.

Det danske arbejdsmarked er fleksibelt og rummeligt og vil kunne kvittere ved at tilbyde beskæftigelse for langt de fleste unge med en vellykket erhvervsrettet fleksuddannelse.